

2. „Boksni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to’g’risida” O’zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni <https://share.google/9D9hV2YiOLENZv6Z4//> Olingan sana:09.11.2025.
3. https://www.olympic.uz/en/news/1041?utm_source=chatgpt.com//
Olingan sana: 09.11.2025.
4. https://kun.uz/en/news/2024/08/12/uzbekistans-historic-success-at-paris-2024-olympics?utm_source=chatgpt.com//
Olingan sana: 09.11.2025.
5. O’ZBEKISTONDA BOKS SPORTINING RIVOJLANISH TARIXI
<https://share.google/UPkYPaFrGQIEmpKpJ//> Olingan sana:08.11.2025
6. O’zbekiston yoshlar ittifoqi huzuridagi “Yoshlar-kelajagimiz” jamg’armasi faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to’g’risida <https://share.google/qqSeg1zx1xas5cy1Q//>
Olingan sana: 08.11.2025.
7. O'zbekiston Rio-2016 Olimpiadasida: yakunlar, statistika va tahlil / Olamsport.com//
<https://share.google/Hw8vgJOsirh1y6vm1//>
Olingan sana:09.11.2025.

BOSHLANG’ICH SINIF O’QUVCHILARIDA OILAVIY-QO’SHNICHILIK MUNOSABATLARI TUSHUNCHALARINI SHAKLLANTIRISH VA IJTIMOIYLASHUVI.

Jumaniyazova Zulfiya Aitbayevna
ChDPU Maxsus pedagogika kafedrasida o’qituvchisi
zulfiyajumaniyazova2@gmail.com +998975451264

Annotatsiya: Ushbu maqolada oilaviy qo’shnychilik munosabatlari asosida aholi bilan ijtimoiy ta’limiy va tarbiyaviy ishlarni takomillashtirish, diniy bag’rikenglik, aholining ishchanlik faolligi, qo’shni davlatlar bilan hamkorlik masalalari haqida yoritilgan. Boshlang’ich sinf o’quvchilarida oilaviy-qo’shnychilik munosabatlari tushunchalarini shakllantirish va ijtimoiylashuviga ko’maklashish eng muhim bosqichlari haqida ma’lumot beriladi. U o’quvchi jamoa oldida o’zini boshqarishga, obro’yini mustahkamlashga, tengdoshlari o’rtasida o’z ornini topishga yordam berish maqsadida ishini to’g’ri tashkil qilish jihatlari haqida ma’lumotlar beriladi. Ko’zi ojiz bolalar jamiyat hayotida to’laqonli ishtirok etishi uchun faqat maktabdagi ta’lim emas, balki oila, qo’ni-qo’shnilar va mahalla muhitining bola hayotidagi o’rnining muhimligi ko’rsatiladi.

Maqolada o’qituvchining o’zini namoyon qilishi uchun zarur bo’lgan fazilatlar —mahorat, axloqiy madaniyat, bilim ko’nikmalar, o’ziga nisbatan talabchanlik, munosabatlarni shakllantirish jihatlari tahlil qilinadi.

Kalit so’zlar: axloqiy madaniyat, o’qituvchi konikmalari, qo’shnychilik, muomala madaniyati, o’qituvchi obro’si, ijodkorlik, o’quvchi bilan muloqot, o’quvchi obro’si qo’shnychilik munosabati, diniy bag’rikenglik, fuqaro, aholi, jamiyat

FORMATION AND SOCIALIZATION OF CONCEPTS OF FAMILY-NEIGHBORLY RELATIONSHIPS IN PRIMARY SCHOOL STUDENTS.

Zhumaniyazova Zulfiya Aitbayevna
Lecturer of the Department of Special Pedagogy of CHPU
zulfiyajumaniyazova2@gmail.com +998975451264

Abstract: This article provides information on the most important stages of forming and promoting the socialization of concepts of family-neighborly relations in primary school students. It provides information on the proper organization of work to help students manage themselves in the student collective, strengthen their reputation, and find their place among peers. In order for blind children to fully participate in the life of society, the importance of not only school education, but also the role of the family, neighbors, and the environment of the mahalla in the child's life is shown.

The article analyzes the qualities necessary for a teacher's self-expression - skills, moral culture, knowledge and skills, self-discipline, and the formation of attitudes.

Keywords: moral culture, teacher skills, neighborliness, communication culture, teacher reputation, creativity, communication with students, student reputation, religious tolerance, citizen, population, society

ФОРМИРОВАНИЕ И СОЦИАЛИЗАЦИЯ ПОНЯТИЙ СЕМЕЙНО-СОСЕДСКИХ ОТНОШЕНИЙ У УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ.

Жуманиязову Зулфию Айтбаевну
преподавателя кафедры специальной педагогики ЧГПУ
zulfiyajumaniyazova2@gmail.com+998975451264

Аннотация: Аннотация: В данной статье представлена информация о наиболее важных этапах формирования и содействия социализации понятий семейно-соседских отношений у учащихся начальных классов. Он предоставляет информацию об аспектах правильной организации работы, чтобы помочь учащимся управлять собой в коллективе, укреплять свой авторитет и находить свое место среди сверстников. Для полноценного участия незрячих детей в жизни общества будет показана важность не только школьного образования, но и роли семьи, соседей и общины в жизни ребенка.

В статье анализируются качества, необходимые для самовыражения учителя - мастерство, нравственная культура, знания, навыки, требовательность к себе, аспекты формирования отношений.

Ключевые слова: нравственная культура, навыки учителя, добрососедство, культура общения, авторитет учителя, творчество, общение с учеником, авторитет ученика, добрососедские отношения, религиозная терпимость, гражданин, население, общество

Asosiy qism.

Diniy bag'rikenglik hamisha diniy zamindagi adovatga qarshi o'ziga xos qalqon vazifasini o'tagan. U turli e'tiqodlarning bir zamon va makonda birgalikda mavjud bo'lishiga, o'zaro hamkorlik va hamjihatlikning shakllanishiga yo'l ochgan. Bu esa o'z navbatida yurt tinchligi va taraqqiyotiga, umuminsoniy madaniyat va ma'naviyatning keng rivojlanishiga xizmat qilgan. Insoniyat tarixida kishilar orasidagi teng huquqlilikning buzilishiga, o'zaro ziddiyatlarga sabab bo'luvchi omillardan biri bu turli din vakillarining boshqa dinga e'tiqod va amal qiluvchilarga diniy ayirmachilik asosida qarashi, o'z diniga bo'lgan tarfakashlik tuyg'usi, o'zga dindagi kishilarga boshqacha nazar bilan qarashlaridir. Mana shunday qarashlar oqibatida bugun dunyoning turli davlatlarida har xil nizo va qarama- qarshiliklar yuzaga kelayotir. Diniy bag'rikenglik aynan mana shu hodisalarning oldini olishda juda muhim sanaladi. Istiqol yillari Vatanimizda yashayotgan turli xalqlar o'rtasida o'zaro hurmat, teng huquqlilik va hamjihatlikni mustahkamlashga, uning qonuniy asoslarini yaratishga jiddiy e'tibor qaratildi. Ushbu tamoyillar O'zbekiston Konstitutsiyasi va barcha qonunlarimizda aniq va qat'iy muhrlab qo'yildi. Jumladan, Konstitutsiyamizning 4-moddasida O'zbekiston davlati o'z hududida istiqomat qiluvchi barcha millat va elatlarning tillari, urf-odat va an'analari hurmat qilinishi ta'minlashi, ularning rivoji uchun sharoit yaratishi alohida ko'rsatib o'tildi. Konstitutsiyamizning 18-moddasida esa mamlakatimizning barcha fuqarolari bir xil huquq va erkinliklarga egaligi, jinsi, irqi, millati, tili, dini, ijtimoiy kelib chiqishi, e'tiqodi, shaxsi va ijtimoiy mavqeidan qat'i nazar, qonun oldida tengligi belgilab qo'yildi.

Shu tenglikdan foydalanish va bolalarning huquqiy masalalarida faol, qo'rqmas, o'ziga ishonch, boshqalarning yordamlarisiz mustaqil harakatlanish, qarorlar qabul qila olishlari uchun yordam beruvchi omillar o'z o'rnida foydalana olish ko'nikmalarini shakllantirish masalalarini hal qilishga yordam beradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida oilaviy-qo'shnichilik munosabatlari tushunchalarini shakllantirish va ijtimoiylashuviga ko'maklashish eng muhim bosqichli masalalaridan biridir. U o'quvchining jamoa oldida o'zini boshqarishga, obro'yini mustahkamlashga, tengdoshlari o'rtasida o'z ornini topishga yordam beradi. Ko'zi ojiz bolalar jamiyat hayotida to'laqonli ishtirok etishi uchun faqat maktabdagi ta'lim emas, balki oila, qo'ni-qo'shnilar va mahalla muhiti ham muhim rol o'ynaydi. Chunki bola ilk ijtimoiy ko'nikmalarini aynan shu doirada shakllantiradi. Ko'zi ojiz bolalarda oilaviy-qo'shnichilik munosabatlarida mustaqil ishtirok etish, o'z-o'ziga xizmat qilish va ijtimoiy moslashish ko'nikmalarini shakllantirish malakalarini shakllantirishga yordam beradi.

Yuqoridagi ko'nikmalarni shakllantirish bizning oldimizga bir qancha vazifalarni qo'yadi.

Sensor-idrokiy (eshitish, tegish, hid) qobiliyatlarni ijtimoiy yo‘naltirish.

Oilaviy mas’uliyat va o‘zaro yordamning axloqiy me’yorlarini singdirish.

O‘zbekona qo‘shnichilik odob-axloqini amaliyotda qo‘llashga o‘rgatish.

O‘z fikrini va hissiyatini erkin ifodalashga undash.

Bu vazifalarni amalga oshirishda munosabatlarni asosan ikki katta qismga bo‘lib o‘rganamiz.

1. Oilaviy Munosabatlar

Oilaviy munosabatlar – bu oila ichidagi a’zolar o‘rtasidagi shaxsiy, hissiy, iqtisodiy, huquqiy va tarbiyaviy aloqalardir. Oilaviy munosabatlarning asosiy jihatlari:

Mehr va hurmat: Oila a’zolari bir-biriga bo‘lgan sevgi, sadoqat va hurmat tuyg‘ulari.

O‘zaro yordam: Moddiy va ma’naviy ko‘mak, g‘amxo‘rlik, bir-birini qo‘llab-quvvatlash.

Mas’uliyat: Har bir a’zoning o‘z burchi va majburiyatlarini (bola tarbiyasi, ro‘zg‘or yuritish, kasbiy faoliyat va h.k.) bajarishi.

Qadriyatlar va an’analar: Oilaning o‘ziga xos axloqiy me’yorlari, udumlari va milliy qadriyatlarga amal qilish.

Muloqot: Oiladagi ochiq, samimiy va sog‘lom axborot almashinuvi.

Oilaviy kontekstda qo‘shnichilik oilaning yaqin atrofdagi insonlar bilan ahil yashashi, ularga yordam berishi va ularning yordamini qabul qilishiga asoslanadi. Qo‘shnichilik ijtimoiy barqarorlikning muhim omili hisoblanadi.

2. Qo‘shnichilik Munosabatlari esa muhim jihatlari bilan quyidagi jihatlarni o‘z ichiga oladi.

Qo‘shnichilik munosabatlari – bu oilalar o‘rtasidagi, ya’ni yonma-yon yashovchi kishilar (qo‘shnilar) o‘rtasidagi ijtimoiy-madaniy aloqalardir.

Asosiy jihatlari (O‘zbekiston sharoitida juda muhim):

Ahillik va hamkorlik: Qo‘shnilarning tinch-totuv yashashi, umumiy masalalarda (mahalla obodonligi, turli tadbirlar) birgalikda harakat qilish.

O‘zaro ehtirom: Bir-birining shaxsiy daxlsizligini, oilaviy sirlarini hurmat qilish va e’tiqodini inobatga olish.

Yordam va ko‘mak: Hayotdagi quvonchli kunlarda (to‘y, marosim) va musibatli damlarda (kasallik, motam) yelkadosh bo‘lish.

Mehmondo‘stlik va inoqlik: Bir-birining holidan xabar olish, yaxshi qo‘shnichilik odoblariga rioya qilish.

Ijtimoiy nazorat: Mahallada (ayniqsa, O‘zbekistonda) tarbiyaviy ahamiyatga ega bo‘lgan, axloqiy me’yorlarga rioya qilinishini ta’minlovchi jamoaviy ta’sir.

oilaviy-qo‘shnichilik munosabatlari – bu shaxsni sotsializatsiya qilishning asosiy platformasi bo‘lib, unda bola shaxsiy munosabatlar (oila ichida) va ijtimoiy munosabatlar (qo‘shnilar bilan) orqali hayotiy ko‘nikmalarni, axloqiy me’yorlarni, o‘zbekona qadriyatlarni va jamiyatda o‘zini tutish madaniyatini o‘rganadi.

Ko‘zi ojiz bolalarni bu munosabatlarga tayyorlash metodikasi esa ularning ko‘rish imkoniyati cheklanganligini hisobga olgan holda, yuqoridagi barcha ko‘nikmalarni sezgi, eshitish, taktik idrok va hissiy muloqot orqali egallashlarini ta’minlashga qaratilgan bo‘ladi.

Oilaviy qo‘shnichilik munosabatlari asosida aholi bilan ijtimoiy-ta’limiy va tarbiyaviy ishlarni amalga oshirish uchun qishloq joylarda oilaviy, mahalla faollari, maktab va bog‘chalar hamkorlikda yoshlar bilan ishlash bo‘yicha keng ko‘lamli ishlarni olib borishi zarur. Bu jarayonni quyidagicha tashkil etish mumkin:

Ijtimoiy-ta’limiy yo‘nalish

Ma’naviy-ahloqiy tarbiya: Oilaviy-qo‘shnichilik sharoitida o‘zaro hurmat, mehr-oqibat, birovning hayotiga xolis aralashmaslik kabi tushunchalarni targ‘ib qilish.

Salomatlik: Qishloq joylarda oilalar sog‘lom turmush tarzini targ‘ib qilish, oziq-ovqat xavfsizligi va sog‘lom ovqatlanish bo‘yicha tadbirlar o‘tkazish.

Ijtimoiy faollik: Mahalliy aholini ijtimoiy faoliyatga jalb etish, jamiyatga foydali bo‘lgan ishlarni birgalikda bajarish.

Tarbiyaviy yo‘nalish

Yoshlar bilan ishlash: Maktab o‘quvchilarining bo‘sh vaqtini mazmunli o‘tkazish, ularni turli to‘garaklarga jalb etish.

Mahalla hayoti: Mahalla faollari va oqsoqollar tomonidan yoshlar bilan uchrashuvlar, suhbatlar tashkil etish.

Oilaviy tarbiya: Oilada bolalar tarbiyasi, ularning huquq va majburiyatlari, o'qishdagi muvaffaqiyatlari haqida o'zaro tajriba almashish.

Qo'shimcha yo'nalishlar

Hunarga o'rgatish: Qishloq joylarda hunarga o'rgatish bo'yicha yoshlarga yo'naltirish, ularga hunarmandchilik, kasb-hunar ko'nikmalarini egallashda ko'maklashish.

Oilaiy muammolar: Oila a'zolari, xususan, yoshlar o'rtasida sog'lom munosabatlarni shakllantirish, oilaviy janjal va muammolarni oldini olish bo'yicha tadbirlar o'tkazish.

Jamoat ishlari: Qishloq obodonlashtirish, ko'kalamzorlashtirish kabi jamoat ishlari tashkil etish.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. To'xtayeva D. Raqamli ta'lim texnologiyalari. – Toshkent: TDPU, 2023.
3. UNESCO. Digital Learning Report 2024. – Paris, 2024.
4. Xolmatova N. Raqamli pedagogika asoslari. – Toshkent: Innovatsiya nashriyoti, 2022.
5. www.edu.uz – O'zbekiston Respublikasi Ta'lim portal.
6. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-sentabrdagi PQ-4805-sonli qarori “Raqamli ta'lim tizimini rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida”.
7. Jumanoyazova Z.A. “Ko'zi ojiz bolalarni oilaviy-qo'shnichilik munosabatlariga tayyorlash-pedagogikaning zamonaviy muammosi sifatida” // Maktabgacha va maktab ta'limi jurnali. Pedagogik, psixometodologik va tabiiy fanlarga ixtisoslashtirilgan jurnal, 2024-yil, dekabr, 87-90 betlar, № 8/20
8. Jumanoyazova Z.A. “Oilaviy qo'shnichilik jamiyatida tarbiyaviy ishlarni tizimli rivojlantirishning metodologik asoslari” // Ta'lim taraqqiyoti ilmiy-uslubiy jurnali 2025-yil. 2-son. 13.00.00-pedagogika fanlari jurnali, ISSN:2992-9008; UDK: 37, 1168-1175 betlar, (13.00.01 № 37, 045044)
9. Jumanoyazova Z.A. “Inklyuziv ta'limni integratsiyasining tashkiliy pedagogik muammolari” // Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universitetida // Zamonaviy ta'lim va ma'naviy-axloqiy tarbiyaning dolzarb masalalari mavzusidagi xalqaro miqyosdagi ilmiy-amaliy konferensiya, Toshkent: 17-oktyabr, 2024-yil, 746-749 b.
10. Jumanoyazova Z.A. “O'zbekistonda boshlang'ich ta'limda tenglik g'oyasi: allomalar merosi va zamonaviy olimlar qarashlari” // “Intellectual asrda maktabgacha va boshlang'ich ta'lim texnologiyalarini rivojlantirish istiqbollari: muammo va yechimlar” mavzusida xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya,
11. Jumanoyazova Z.A. “Ko'zi ojiz va zaif ko'ruvchi bolalarni oilaviy-qo'shnichilik jamiyatidagi tarbiyaviy ishlarini tizimli rivojlantirish” // xalqaro miqyosdagi konferensiya, International congress on modern sciences-iv “Global prospects for multidisciplinary research and education” based on order no. 490 of the minister of higher education, science and innovation dated december 27, 2024, 232-235 b.
12. Jumanoyazova Z.A. “Oilaviy-qo'shnichilik jamiyatida tarbiyaviy ishlarni tizimli rivojlantirish” // “Global makonda talabalarning ma'naviy, ma'rifiy va axloqiy dunyoqarashi: tahlillar, takliflar, tavsiyalar”. mavzusidai ilmiy amaliy anjuman. Namangan 2025 yil, 22 aprel, 76-80 betlar.

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNING DEONTOLOGIK SIFATLARINI RIVOJLANTIRISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Gilishtaganova Ogultagan Meretbaevna

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti tayanch doktoranti

Annotatsiya. Mazkur maqolada bo'lajak o'qituvchilarning deontologik sifatlarini rivojlantirishning mazmun-mohiyati, uni ta'lim jarayonida amalga oshirishning samarali shakl va usullari hamda bu jarayonning o'ziga xos xususiyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, deontologik sifatning tarkibiy komponentlari axloqiy-madaniy, kasbiy-axloqiy, emotsional-irodaviy va refleksiv jihatlar ilmiy asosda ko'rib chiqilgan.

Kalit so'zlar: bo'lajak o'qituvchi, pedagogik deontologiya, deontologik sifatlar, kasbiy burch, axloqiy javobgarlik, pedagogik etika, insonparvarlik.

FEATURES OF DEVELOPING DEONTOLOGICAL QUALITIES OF FUTURE TEACHERS

Gilishtaganova Ogultagan Meretbaevna

Basic doctoral student of the Nukus State Pedagogical Institute named after Adjiniyaz